

НАРИС
Історії Української Католицької
Церкви Св. Тройці в
СТЮАРТБУРН, МАН.

Мої Спомини

Написав ІОСИФ КОГУТ

НАРИС

Історії Української Католицької

Церкви Св. Тройці

в Стюартбурн, Ман.

МОЇ СПОМИНИ

написав Йосиф Когут

від 1897 до 1955-го р. в Стюартбурн, Манітоба

Видав своїм коштом

ВСТУПНЕ СЛОВО

Спогади пана Йосифа Когута з Стюартбурн в Манітобі є одним з жерельних причинків до історії нашого поселення в Канаді. Жерельних тому, що автор сам те все пережив, а що бачив, чув і пережив, описав простими, невибагливими, але щирими словами. Тут годі дошукуватися штучности, видумки, поголосок. Тут є сувора дійсність такою, як була з дня на день, на самих початках і в більшості случаїв остала досі.

Твір Й. Когута тим більше заслугує на признання, що автор вже старий віком, 79 рік життя і майже весь час свого життя провів на фармах, здебільша в околиці, котру описує. Коли візьмем під увагу, що інший піонер поселенець пан Німчук в Альберті подає дату збудовання церкви на Стар як 1898 рік, то церква в Стюартбурн буде мабуть першою українською католицькою церквою в Канаді, коли ходить про її заснування та будову. Це признання для тої околиці тим більше важне, коли візьмем під увагу, що парохіяни в Стюартбурн не розбилися на малі ворожі групки, не набудували церков ріжних визнань а самі душевно потратили всяку віру, як це мало місце в многих інших околицях, але перейшовши раз борбу за свої душі, в цілості майже видержали напір, не заломилися, чимало витерпіли і понесли грошеві втрати, але душ своїх не скривили; остали, чим були і досі є віруючими практикуючими українцями католиками. Цій події треба завдячувати факт, що якраз з тої околиці вийшов перший посол до манітобського сойму, українець адвокат Дмитро Якімішак і ця околиця постійно досі посилає своїм представником до сойму українця.

Були там ріжні люди з ріжних околиць зі Старого Краю. Не ті самі погляди, смаки, уподобання і темпераменти. Але було щось в них всіх спільне і кожний з них мав сказати б змисл єдности та інстинктивно прямо її беріг. Тим коренем єдности була спільна жива віра. Громада в Стюартбурн є взірцем органічної сили нашого народу серед моря чужоплемінників в дівичо нових обставинах життя. Неспожита є сила народу, як збереже свою віру.

Ця віра ділає через любов. Свідком тої любови є Церква, що все збирає людий, що підмітив навіть Хвильовий. І хоча околиця Стюартбурн не є надто урожайна, а навпаки камініста і болотяна, досить неприступна і не має більших осередків промислу чи торговлі, люди тої околиці нічим не відстають своїм побу-

том, культурним набутком, технічними удішеннями від інших, що поселилися в пригідніших околицях і багатших на земні добра.

Цій одноцілості зовнішнього і внутрішнього з'єдинення завдячуємо високий особистий стан релігійної свідомости і моральної гідности тамошних хліборобів і тих всіх, що так чи інакше живуть з ними. Крамниця Пробіжанських виконала під тим оглядом велику ролю впливу і праці.

Особисто я подивляю пана Йосифа Когута. Він на око такий самий, як тисячі наших поселенців в Канаді, нічим не відмінний своїм зростом, одягом чи поведінням. А однак яке глибоке і гаряче серце б'ється під звичайним сірим вовняним плащем. Який тямучий ум, яка сильна воля, яка очитаність, який шляхотний змісл життя! В парохії св. Покрови я мав такого незабутного парохіянина в особі покійного вже Дмитра Устяка, що був одним може з найбільше очитаних людей міста. А був тільки звичайним буденним робітником в засмоленій чорнявій одежі при залізничних варстатах міста, що хиба великими шклами очий відмічався від інших прохожих. Але як багато він тямив, як багато знав! Не диво, що його син став одним з перших організаторів українських військовиків підчас другої світової війни в Англії, що зложив згодом Союз, який своєю діяльністю і впливом сягає потеперішні часи і дав почин окремим українським відділам в Канаді серед ветеранів.

Такі люди є і були дійсними двигунами нашого поступу в Канаді.

Таким людям завдячуємо здебільша те все, що маємо тепер на місцях. Основи нашого розросту і розцвіту. Тому годиться тут на першій місці таки згадати тихим словом щойно помершого піоніра всіх наших піонірів в Канаді, бл. п. Василя Єлиняка з Альберти.

Честь, кому честь!

Спомини пана Й. Когута є доказом, що ми твердого коліна і не хочемо гинути ніде. А з Богом все побіджаємо і перемагаємо навіть найприкріші обставини. Перед нашим народом в Канаді світла будучність.

о. Степан Семчук.

НАРИС ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКО-КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ СВ. ТРОЙЦІ В СТЮАРТБҀРН, МАНІТОБА

ВСТУП

НА яких 25 кільометрів на захід від ріки Збруча, яка впадає з півночі до Дністра, і яка була границею між царською Росією та Австрією, межі східною і західною Україною (Галичиною), а до 1939-го року границею межі поляками а большевиками, та яких 20 кільометрів на схід від повітового міста Заліщики над самим Дністром, лежить гарне село Синьків з веселими квітучими садами і біленькими хатами. В 1900-ім році було там около 1,000 нумерів. Полуднева сторона села розложена на рівнині, над самим Дністром, а друга половина поза головною дорогою на північ, попід гору зі скалами, які домінують над Дністром.

Західний бік села розложився в гарній кітловині. Серединою її пливе мала річка,—люди звали її потік—і впадає до Дністра. По обох боках тієї річки порозросталися гарні берестові гаї, де в місяці травні мали свій осідок соловії, а цілий місяць травень, місячними ночами, хвалили своїми мельодійними співами свого Творця.

В тій кітловині, над річкою, стоїть гарна, мурована церква, яку бачите на знімці. При ній при кілька-тисячнім здвизі паломників та яких 30 священників зі сусідських сіл відбувається рік-річно великий відпуст. При цій церкві був монастир Отців Василіян. Він стояв не змінений до заняття большевиками 1939-го року, і служив за резиденцію парохам села Синькова. За австрійського цісаря Йосифа II. цей монастир в Синькові зістав знесений, а Отці Василіяни перейшли до Кам'янця Подільського. Церква і монастир перейшли до громади Синькова і зістали парохіяльною церквою, до заняття тепер большевиками, а люди синьківські до цього часу інакше її не називають, лише монастирем.

Друга церква в Синькові деревляна. Її бачите на знімці. Вона є збудована з дубових брусів. Стоїть серед села над Дністром. Це дуже старинна церква і має гарний старинний іконостас, який в 1880-1890 роках зістав гарно відновлений, а ціла церква гарно змальована, бо до цього часу були голі, немальовані бруси. Малував і відновляв іконостас зимовою порою якийсь маляр зі Станиславова. Але як називався і в котрім, між 1880-1890 роках відновлювалася, я не пам'ятаю. На жаль, нема жадних вісток ані переказів, коли вона збудована. Є один старинний переказ, що

цю церкву принесла вода підчас великої Дністрової повені. Одно певне, що вона вже існувала перед цісарем Йосифом II—сином Марії Тереси, як парохіяльна церква під іменем Рождества Пречистої Діви Марії. В той день відбувався храмовий празник тої церкви. А та церква, над річкою в китловині, що була монастирем ОО. Василян, зістала парохіяльною і коло неї у відновленім монастирі, мешкали парохи. За моєї пам'яті був парохом о. Григорій Ганкевич, який помер за мене, маючи около 80 літ життя. По нім був завідателем парохії через 2 роки його зять, о. А. Бальницький. По 2-ох роках завідательства о. Бальницького заняв парохію вже в старшім віці о. Йоан Кушик. Він помер 1916-го року під окупацією москалів. Хто дальше обслуговував парохію Синьків, мені невідомо. В 1926 або 1927 року був парохом у Синькові о. Василь Мандрусак. Що нині сталося з гарним селом Синьковом і з цими церквами по заняттю большевиками, а також з його посліднім парохом о. В. Мандрусаком?—Є чутка, що його большевики вивезли на Сибір. Він переписувався зі мною до 1939-го року, якого бачите на світліні, але цього певно не знаємо і не довідаємося зараз через залізну заслону.

ЕМІГРАЦІЯ ДО КАНАДИ

Загальна еміграція з Поділля почалася з Синькова в 1896-ім році. Року 1895-го зав'язалася в Синькові Читальня Просвіти. Зі Львова з Просвіти прийшло кілька десятків брошур в дарунку, на початок бібліотеки Читальні і між ними була брошурка, "Про Вільні Землі", написана професором Олеськовим. Як ту брошуру прочитали, так зараз почали думати про Канаду. Вибрали з поміж себе Василя Стефуру і Якова Шелипа, і вислали їх обох до Львова до Олеськова, щоби почути від нього особисто дещо про Канаду. Та коли ті 2 делегати вернулися зі Львова, так зараз почали лагодитися на виїзд до Канади; 10 родин з усіми дітьми, а 4 самітних; то були: мій батько Никола Когут, Онуфрій Смух, Яків Шелип і Іван Саламандик. А з родин Іван Сторощук, Йосип Бзовий і Василь Стефура. Решта фамілій вже нині не пам'ятаю імен.

На полудневім боці Дністра, право Синькова, на Буковині, стоїть на рівнині гарне село Брідок. З цього села прилучився до Синьківської групи Василь Загара з цілою своєю родиною,—повіт Заставна—і виїхав разом з Синьківською групою до Канади. Василь Загара був перший емігрант з Буковини до Канади.

Потім 1897-го року, з весною, виїхало до Канади 150 родин, а з Брідка також кільканадцять родин. В 1898 також около 70 ро-

дин, а в 1899 також кілька десятків родин, а 1900 виїхало около 15 родин, і я з ними приїхав разом, до свого батька, Николи Когута, маючи тоді 23 роки життя.

Згадані поселенці зі Синькова, разом з Василем Загарою з Брідка, та ще кілька родин з села Березова, з Коломийського повіту, разом около 24 родин, прибули до Стюартбурн, в Манітобі, 19-го серпня 1896-го року, осінню, а зимою порою прибули до Стюартбурн ще кілька родин з Борщівського повіту. Так, що з весною наш Стюартбурн числив около 45 родин і заселявав тавшип 2-ий, а ренч 6-ий.

СТЮАРТБУРН

Околиця Стюартбурн є віддалена від Вінніпегу около 55 миль на полудне, 18 миль від Домініон Ситі на схід, а 9 миль на північ від границі Злучених Держав, стеїту Мінесоти.

На весні 16-го квітня 1897 р. приїхав із Вінніпегу до Стюартбурн о. Нестор Дмитрів. На 17-ій секції, при дорозі—теперішна гайвей—люди поставили досить високий хрест із дерева, а під ним прибрали вівтар, де на другий день, т.є. на Квітну Неділю, мала відправлятися перша Служба Божа в Стюартбурн. Тимчасом у ночі, зі суботи на Квітну Неділю, зірвалася страшна снігова заверюха, і неможливо було відправити Службу Божу під тим хрестом, а відправив її о. Дмитрів у крамниці одного француза, у містечку Стюартбурн, одну милю на захід від хреста. Однак цей хрест стояв ще кільканадцять років як пам'ятка, доки не спорохнявів і не звалився на землю.

Отець Дмитрів, від'їзжаючи зі Стюартбурн, піддав думку поселенцям, щоб вони старалися про матеріял на церковний будинок і по своїх силах збудувати якусь церкву, “абисьте мали де сходитися на спільні молитви”. Поселенці прибували з кожним роком щораз то більше. Так, що з 1898-им роком було вже понад 100 родин. Найбільше поселенців прибувало з повітів Заліщицького, Борщівського і Копичинського, зі села Постолівка.

СТАРА ЦЕРКВА

З початком 1898-го року поселенці порадилися між собою, щоб іти до ліса і нарубувати матеріял на церкву. Рада ця відбулася без жадних ухвал і записок. Перші, що пішли рубати матеріял на церкву були—провідники—Іван Соколик, Тимко Єрха, Іван Подольський, нині вже померші; й інші. Одні рубали, други

звозили цей матеріал на купи, а потім з куп на площу.

Наколи матеріал на церкву позвозили до дому, так зараз на початку виринуло непорозуміння за місце, де має будуватися церква. Одні хотіли на цьому місці, другі на другому, а треті ще на іншому. Так по своїх думках і впертостях, тягали матеріал з одного місця на друге.

Вкінці прийшла громада до порозуміння і погодилися будувати церкву на 15-ій секції, західно-північного кводра, другого тавншипу, а шестого ренчу, дві милі на схід від містечка й пошти Стюартбурн.

Землю під будову церкви подарував Михайло Думанський, який походив зі села Більче Золоте, повіт Борщів. Та земля мала півтора акра, західно-північного рога, при ленійних дорогах—нині гайвей. Є це земля рівна і має гарне положення. На це місце позвозила громада матеріал під будову церкви.

Здається мені, що 1898-го року осеню взялися поселенці до будови церкви. Кожний член мав робити по кілька днів, без жадної винагороди грошевої. Будовою церкви провадили мій батько—Никола Когут, і Григорій Пригроцький.

Церкву будовано у виді хреста—як бачите на знімці—рамена ломані у трикутник. До осені 1899-го року дотягнули будову церкви стінами до 14 стіп висоти, уложили на верху горою всі сволоки і так відложили роботу до слідуючого року, т.е. 1900-го.

Цієї самої осені 1899-го р. приїхав до Стюартбурн о. Дамаскин Поливка ЧСВВ. Похрестив діти, висповідав людей, дав кілька шлюбів і виїхав тої зими до Злучених Держав. Зимовою порою, вже 1900-го року відбулися загальні збори членів, на яких ухвалено, що кожний член має дати по 4 доляри на гонти, дошки і вікна до церкви.

Я приїхав до Канади до мого батька, Н. Когута, весною 1900 р. перед Вознесенням, і застав вже в Стюартбурн громаду добре впорядковану, з церковним комітетом, в який входили Іван Пробіжанський, Іван Соколик і Василь Фочак. Чи ще було більше членів в комітеті, вже собі не пригадую.

По Вознесеню парохіяльний комітет скликав загальні збори в справі згодити майстра, щоб докінчити будову церкви. На цих загальних зборах згодили Николу—мого батька—Когута за 140 долярів. Має поставити верх і побити гонтами, і вибити дошками-шиплепом знадвору і всередині, заложити двері і вікна. Перше викінчення церкви відбулося в роках 1900 і 1901.

У пізніших роках другий майстер—Василь Грабчак—викінчував церкву у середині в цей спосіб, що вибивав “силінгом” на долині по вікна прямовісно, а по верх вікон впоперек. Цей майстер також вибив церкву зі зовні, знадвору “сайдінгом” впопе-

рек. У цей спосіб зруб був із “льогів”. Зі зовні було оббито два рази дошками, а також і внутрі церкви два рази дошками. І тому церква зимовою порою була досить тепла.

Будова цілої церкви виносила понад тисячу доларів. Фонд черпався з таци, коляди, добровільних датків і з членських вкладок. Перший раз довели по чотири долари, другий раз по два долари, а третій раз по десять доларів. Але не всі сповняли свій парохіяльний обов'язок. Були такі, що навіть першої вкладки не зложили, а про те найбільше воркотіли. Наведу правдивий факт тих датків.

Зимовою порою 1904 р. приїхав на нашу кольонію Стюартбурн о. Н. Крижановський ЧСВВ. Прийшов один господар, щоб йому дитину охрестити. о. Крижановський, остережений парохіяльними урядниками, просив його зложити принайменше першу вкладку, т.е. чотири долари. А фермер відповів Отцеві: Єгомость, як з нас кожний дасть по 4.00, то її (церкву) золотом поб'ємо”. А о. Крижановський йому відповів так: “Друже, помиляється. Коли так кожний скаже як ви, то й соломою не буде за що накрити церкви”. Таких випадків було багато і відай вони ніколи не переведуться.

В осені 1901-го року відвідав кольонію Стюартбурн о. Іван Заклинський. Перебув на кольонії три тижні, похрестив діти, висповідав людей, дав кілька шлюбів й виїхав, здається, до Злучених Держав. Через цілий рік самий нарід приходив громадно до церкви що неділі й свята й правив з дяком рано Утреню, а пополудні Вечірню. На другий рік в осені 1902 р. знову приїхав до нас о. І. Заклинський. По трьох тижнях побуту між нами, вернувся до Злуч. Держав.

З весною 1901 р. я виїхав до роботи, робив через три місяці на секції при залізничій дорозі. В той час велися переговори між робітниками а компанією про підвищення платні. В той час платила компанія 1.25 за 10 годин праці. Між компанією а робітниками не прийшло до згоди і вибухнув штрайк, що тревав до глухої осени. Хто його виграв, чи робітники, чи компанія, цього не знаю.

Як вибухнув штрайк, я зараз приїхав до дому до Стюартбурн, а це було на який місяць перед жнивими. Приїхавши до дому, я заперенумерував собі зі Случених Держав нашу українську часопись “Свободу”. В той час не було в Канаді жадної нашої часописи. Зі Свободи я довідався, що в Канаді є о. Василь Жолдак. Але нігде не було подано його адреси. Я написав до Свободи оголошення за пошукуванням о. Жолдака, де він обертається. За яких 4-5 тижнів я отримав лист від самого о. Жолдака і пошлання Митрополита Шептицького, з якого я довідався, що о.

Жолдак є висланий Митрополитом яко візитатор до Канади, щоб провірити положення межі українцями в Канаді. Те Послання я затримав старанно аж до сьогодні. Кілька років тому я те Послання відступив оо. Василянам в Мондері. По отриманню листа і Послання від о. Жолдука, я зараз написав до нього другий лист, щоб він приїхав на нашу кольонію. Він дав відповідь, що не може до нас прибути, бо з весною 1902 р. вертає до Краю по більше число священників, а на осінь верне назад до Канади зі священниками, і як верне з Краю, тоді відвідає нашу кольонію. Таку я відповідь отримав від о. Жолдака.

При кінці 1902 р. вернув о. Жолдак назад до Канади з 3-ома Отцями Василянами і з 4-ма Сестрами. Отці Василяни зо Сестрами поїхали дальше на захід до Едмонтону в Альберті, а о. Жолдак лишився у Вінніпегу.

До нашої кольонії загостив о. Жолдак перед Різдвяними святами, то є в перших днях січня 1903 р. Він правив у нашій церкві богослуження через 4 тижні. Лише на Новий Рік (по старому стилю) відправив богослуження на сусідній кольонії Оверстоні, теперійній Толстой, бо там вже була збудована також гарна церка, яку збудували протягом 1902 р. Протягом 4-ох тижнів на нашій кольонії мав о. Жолдак, як то кажуть, по вуха духовної праці. Кожного дня правив богослуження, сповідав, хрестив діти і т.д., всілякі духовні обслуги, яких люди потребували.

В тім часі о. Жолдак привіз нам всі потрібні річи до церкви, як чашу, фелон, стихар, кадильницю, образ на тетрапод, два хрести, один на олтар, а другий на тетрапод, і деякі книжки до богослуження. Те все коштувало громаду близько 80 долярів.

Також в тім часі о. Жолдак приобіцяв громаді, що постареться для громади про сталого священника, який мав би приїхати зо старого Краю, то є з Галичини. На ту ціль громада зложила о. Жолдукові 100 долярів на подорож для того священника, зато мала громада платити по 600 долярів річно на отримання священника. Але тим часом не вийшло нічо з того, бо жаден священник не зголосився до подорожі, і о. Жолдак звернув назад громаді 100 долярів.

СЕРАФИМЩИНА

У Велику Суботу 1903 р. блискавкою рознеслася вістка по околиці, що приїхали якісь попи і правлять в нашій церкві. Це були Серафим і Макарій. Наколи я вчув цю вістку, так зараз пішов до церкви, бо було мені недалеко, тільки одна миля. В церкві я застав кількоро людей і на жаль—деяких урядників церковних.

Старший брат відтворив церкву і впустив Серафима з Макарієм. Я застав, що Серафим з Макарієм правили вже свою Службу Божу і на тій відправі викроплювали одного місцевого члена нашої парохії, Григорія Пригроцького, який походив з Березова, Коломийського Повіту, на пароха для Стюартбурнської церкви і громади. (Помер около 1925 р. поєднавшись з катол. Церквою.)

На самий Великдень Серафим з Макарієм і з місцевим викропленим правили вже в трійку. По своїй відправі Серафим кропив паски, але більшість людей не здоймали своїх пасок з возів до кроплення. Так був Серафим перший і останній раз в нашій церкві. На другий день свят Великодних, Серафим поїхав на Оверстон—теперішній Толстой—і там викропив попа Оверстонцям їх тодішнього іспитованого дяка, Гаврила Тимчука, що вже не жие, помер презвітерським прічером.

На Провідну Неділю, то є, в Томину, суне наш парох (викропленець) зі своїми манатками до церкви сповняти свої душпастирські обов'язки. Люди обступили олтар і не пустили його до олтаря. Він розклався зі своїми манатками на тетраподі і так відправив свою службу, яку слухали кілька його прихильників. Більше в церкві він вже не був, а правив по хатах своїх прихильників, яких було кілька. І так Серафимщина закінчилася в Стюартбурн назавжди аж до сього часу. Але наступають інші клопоти, аби не було спокою, про що дальше.

На Вознесення знова приїхав до нашої церкви Серафим. Але громада не пустила його до церкви. Тоді Серафим позичив десь “бакси” із воза, перевернув її до гори дном, поставив на ній столик і так правив напроти нашої церкви за лінією в корчах, і на тій відправі викроплював якогось свого батюшку.

У кілька тижнів по Вознесенні з'явилася Серафимова місія, щось коло десять його попів викроплених і кілька Стюартбурецьких прихильників під проводом Бодруга, за лінією на північ в корчах близько нашої церкви правили і проповідали свою місію. А наші люди, що їх було у церкві понад сотку, вийшли по відправі утрени із церкви, слухають, що за співи і крики в корчах. Приглянулися, а то Серафимські попи справляють якусь комедію в корчах, й почали собі сміятися, дивлячись на бодругівське богослуження й кажучи: “Не треба й десять сотиків, щоб подивитися на цирк”. За це, Никола Пригроцький—син Григорія викроплениця—заскаржив до суду цього, що висказав цей жарт, начеб то він зневажив богослуження. * Та суддя, коли довідався, як то було, сказав: “Ви не мали права йти так близько зі своїм богослуженням”, і на цім суд скінчився. Вийшовши по суді на

* Тим оскарженням був автор цих рядків (цеї праці).

двір, Н. Пригроцький (позиваючий) сказав: “І в Канаді нема справедливости і волі”. Перед судом прихильники Серафимця майже вішали пізваного.

При кінці 1903 р. приїхали з Галичини до Вінніпегу два Отці Василіяни: о. М. Гура і о. Н. Крижановський ЧСВВ. о. Жолдак, маючи вже поміч, з початком 1904 р. приїхав до нашої церкви на самі Різдвяні Свята, через два дні відправляв набоженства. На третій день поїхав на Аверстон, але там не було жадного набоженства, бо серафимці не допустили, і там було—можна сказати—чисте пекло.

По тій події на Оверстоні о. Жолдак від’їхав до Вінніпегу. На Богоявлення приїхав до нас о. Крижановський, відправив ранні набоженства, святив воду, а вечером була вечірня і проповідь на тему, котра віра правдива, а на кінець проповіді сказав, що мають анонімні листи від серафимців, в котрих писали, як не сядуть тихо зі своїми проповідями, то їх підсіють на решеті.

По Богоявленню були загальні збори. На них о. Крижановський згодився до нас доїжджати що місяця, а деколи приїхав о. Гура. о. Крижановський задумав навіть оснувати монастир ОО. Василіян у Стюартбурні. Люди майже всі згожались і мали платити по три долари від родини річно на утримання священника. Думаю, як би це було сталось, то нині Стюартбурн і околиця булиб цілком інакше виглядали, булиб подібні до Мондери в Альберті.

Але знайшовся серед нас Григорій Бугера зі села Сапогів, повіт Борщів. Якраз цього року 1904 спровадився до Стюартбурн. До цього часу робив у німців десь там коло Гретної, Ман. Це був чоловік сильно заражений радикальними поглядами, й ворожо настроений проти католицької Церкви, а зосібна проти ОО. Василіян. Розумівся на дякоспіві, знав всі напиви, і дуже гарно співав. Повів сильну агітацію проти ОО. Василіян і розбив громаду на два табори. Так справа монастиря в Стюартбурн заснітилася.

З весною 1905 р. приїхав до Стюартбурн настало о. Роман Волинець ЧСВВ. і замешкав у Семена Максимчука, котрий походив з Більча Золотого, повіт Борщів, і мешкав одну милю на полудне від церкви. По весні о. Волинець почав будувати ризиденцію для священника на тій самій площі, що церква. Кожний член обов’язково мав зложити по 5.00 доларів на цю будову. До осені дім зістав викінчений, будова виносила около 1500.00 доларів. Але о. Волинець не мешкав в нім, ані одної години.

ЗАПИС СТАРОЇ ЦЕРКВИ

При кінці листопада о. Волинець оголосив публично в церкві на 13-го грудня загальні збори в справі запису церкви і вибору тростів. Від оголошення цих зборів Бугера не пожалував часу і товкся по хатах, агітував, щоб церкву записати “Русько-християнська”, бо мовляв, цим оборонимось від французів. На згаданий день 13-го грудня нім збори розпочали, Бугера веде агітацію на дворі, щоби люди голосували за внеском запису церкви на Русько-християнську.

Наколи розпочалися загальні збори, здається, перше наступила справа запису церкви. Г. Бугера вносить внесок, щоб церкву записати Русько-християнську. Друга сторона вносить внесок, щоби записати Русько-Греко-Католицька, злучена з Римом. За Бугеровим внеском пішла більшість членів. о. Волинець зараз встав і сказав: “Від цієї хвили я не ваш парох, а ви не мої вірні”. Більшість членів взріли, що їх Бугера обманув своєю агітацією і повторили голосування другий раз. За другим разом переголосувала велика більшість, щоби церкву записати Греко-Католицька, злучена з Римом.

Приступлено до вибирання тростів. Тростів вибрано 5. Між ними Г. Бугера голова, а І. Пробіжанський—здаєсь—секретар, і решта 3 трости: С. Підгірний, І. Кулачковський— а одного імена вже не пам’ятаю. Три згадані трости були прихильники Бугери, то в заряді їх було чотири, проти одного Пробіжанського. По загальних зборах, зараз на другий день мали іти до запису церкви. Церква зістала записана Греко-Католицька (а слова “злучена з Римом”—опущені) і на тростах. Церкву мали записати під назвою Св. Тройці, а не Св. Духа. Але трости не вміли подати назви Св. Тройці в англійських словах, а подали мильно Св. Духа.

о. Волинець ще обслуговував громаду через зиму. По Великодних Св'ятах від'їхав зі Стюартбурн і більше священників католицьких до Стюартбурн не приїхало. Тепер Бугера запрошував деколи різних священників (ці священники були суспендовані Митр. Шептицьким), як о. Василевича, о. Гумецького і о. Красіцького з малої церкви Вінніпегської, провадив борбу на ліво і на право, скликав мітінги за мітінгами, збирав членів зі всіляких бортівників. Хто дав 50 центів, той був членом. Католиків українців викидав з членів парохії, все винаходжував якійсь провини (хоч їх не було). І так провадив боротьбу до 1910-го року. Українці католики прийшли до переконання, що зі старою церквою ніколи не прийде до порядку. І рішили будувати нову церкву.

НОВА ЦЕРКВА СВ. ТРОЙЦІ

Українці католики прийшли до переконання, що зі старою церквою ніяк не прийде до порядку і рішили за всяку ціну будувати другу церкву (нову), яку бачите на знімці. Наколи Бугера довідався, що з будовою нової церкви вже не жарти, 'зараз скликав загальні збори на 7-го березня 1910 р. всіх членів. На цих загальних зборах зайшла ухвала, що члени старої церкви мають сплатити членам нової церкви тільки, скільки кожний член вложив своїх грошей на стару церкву, після книжки фінансової. Із цієї ухвали нічого не вийшло, бо до цієї сплати зголосилося також багато прихильників Бугерових і так ці збори нічого не полагодили, а все лишилося по старому.

МИТРОП. А. ШЕПТИЦЬКИЙ В КАНАДІ

Року 1910 відбувся Світовий Євхаристійний Конгрес в Монреалі. З цієї нагоди прибув з Галичини Митрополит А. Шептицький і взяв участь в цім конгресі, разом з єпископами Сполучених Держав в Америці, Сотером Ортинським. Митр. Шептицький позістав в Канаді на довший час, щоби відвідати українців католиків по головних осідках.

З кінцем вересня або з початком жовтня Митрополит прибув до Вінніпегу. Українці католики зі Стюартбурну також приїхали до Вінніпегу і взяли участь в тім торжестві. Між українцями католиками виринула думка, щоби запросити Митрополита до Стюартбурн, може б вдалося Митрополитові залагодити нашу церковну справу, щоби не будувати другої церкви. о. Н. Крижановський представив справу Митрополитові. Митрополит відповів, що може приїхати зараз котрогонебудь дня (в будний день), а пізнійше не може, бо плян вже розложений, де і коли має бути в Західних Провінціях. Ми представили це Бугерові (він також був у Вінніпегу). Бугера не згодився. Сказав, що це закороткий і прикрий час пригтовитися. І так своєю тактикою відкрутився від цієї справи. Українці католики не були опущені, о. Дидик часто навідувався до Стюартбурн, а набоженства відбувались в домі С. Максимчука.

Наступив 1911-ий рік. По святах Різдва і Богоявлення о. Дидик оголосив загальні збори в домі С. Максимчука в справі будови нової церкви. В той час було свідомих українців католиків 30 членів. Кілька взріло, що то не жарт і відскочили 6 членів від будови. Лишилося нас 24 члени, які ухвалили одноголосно з весною починати будову нової церкви. Вибрали на цих зборах

комітет (тростів): І. Пробіжанський, Петро Скринський (зо двох інших вже не пам'ятаю) і цей комітет мав вести будову церкви.

о. Дидик постарався, що Товариство Католицьке в Торонті дадо запомогу на будову церкви 400 доларів, а ОО. Василіяни позичили 600 доларів. Кожний член з осібна підписав о. Дидикомі нот на 25 доларів на 3 роки сплати. Так комітет мав готівкою на будову церкви 1,000 доларів.

Зараз по зборах купили площу, півтора акра, яких 200 метрів на полудне від старої церкви (в того самого господаря, що подарував площу під стару церкву). Заплатили за пляц 40 доларів і відразу заїнкорпорували на Чин Св. Василя. З весною мається почати будова церкви.

На 25-го березня 1911 р. Бугера скликав загальні збори в справі, щоби члени нової церкви сплатили членам старої церкви. Прийшло до згоди, що нова церква дає сплату старій церкві 1400 доларів готівкою і ухвалено зараз на 27-го їхати до Вінніпегу по контракти. Бугерові члени спитали його, що він (Бугера) з цими грішми зробить. Відповідає, “віддамо до банку”. Що з тими грішми будеш робити?—Церкву будувати.—Де?—Де собі ухвалимо. “Нам не треба жадної церкви будувати, ми її маємо, не крути нами, дай нам наші гроші кожному на долоню, а ми зі своїми грішми підемо до котрої схочем церкви”. І так справа сплати розбилася.

По цих загальних зборах старої церкви члени нової церкви замовили гару всілякого будівельного матеріялу, згодили майстра (будівничого) німця, Дамаського, за 300 доларів. За цю суму має цілу церкву збудувати і ключ віддати. З весною почалася будова під назвою: Українська Греко-Католицька Церква Св. Тройці *. Церква збудована у формі хреста, з одною на середині банею. Майстер виконав свою роботу при будові дуже солідно так, що від 1911-го р. до цього часу церква не подалася в жаден бік ані одного цаля. І протягом 3-ох місяців майстер віддав ключ. Вся будова церкви, до віддання ключа, коштувала парохію 1400 доларів.

Перше богослуження відбулося в новій церкві на Св. Іллі Пророка; відправив о. Дидик. Хоч був це неврочистий день, то на рід виповнив нову церкву по береги. А дальше о. Дидик приїздив на богослуженн майже що місяця, аж до приїзду єпископа Будки. Від приїзду єпископа Будки обслуговували парохію світські священики.

На другий день Зелених Свят 1913 р., то є в храмовий день Св.

* Стара церква також збудована під назвою Св. Тройці. Але як 1905 р. записали, трости не вмiли Св. Тройцю перевести по-англійськи, то адвокат англiєць записав в контрактi “Св. Духа”.

Троїці відбулась візитація нової Стюартбурнської церкви першим на Канаду українським католицьким єпископом Н. Будкою. Участь взяла також стара церква зі своєю процесією. Нова церква ще не мала процесії. По архиерейським богослуженні єпископ Будка пішов оглянути також стару церкву. Оглянув і сказав, що гарна. Т. Бугера в розмові з єпископом дав до зрозуміння що він (Бугера) аж тоді віддасть церкву під владу єпископа, як єпископ признасть стару церкву за парохіяльну. Єпископ відповів, що він не думає церкви касувати; ані одну, ані другу. Ви самі мусите між собою прийти до згоди на котрусь одну церкву. Бо одним і тим самим людям трудно буде дві церкви отримати. З часом ви самі прийдете до цього переконання. Цю розмову слухав особисто автор цих стрічок.

По єпископській візитації парох нової церкви о. Др. Єрмії протягом літа до жовтня відправив кілька набоженств в старій церкві.

На 16-го жовтня 1913 р. о. Др. Єрмії скликав загальні збори старої церкви в справі інкорпорації під владу єпископа Будки. На тих зборах о. Єрмії виголосив довшу промову, в котрій річєво збивав Бугерові блуди і пояснив, що значить інкорпорація під владу єпископа. Потім Бугера сказав свою промову, свої виводи, на промову о. Єрмія. По Бугеровій промові ще о. Єрмії сказав кілька слів до громади, що він ті всі Бугерові аргументи збив у своїй промові. Бугера відповів напів голосом: "Е, де Ви їх збили! Зараз покажеться!" Бугера вносить внесок, щоби стару церкву віддати під владу єпископа аж тоді, як єпископ дасть залоруку, що стара церква зістане парохіяльною. Противна сторона (укр. католики) вносить внесок, щоби церкву заінкорпорувати без жадного застереження. Бугерів внесок перейшов більшістю прихильників і справа інкорпорації старої церкви зістала погребана на завсіди. Від цього часу більше жаден священник не правив набоженства в старій церкві.

РОЗВИТОК НОВОЇ ЦЕРКВИ

Від цих загальних зборів старої церкви, нова церква стала сильно розвиватися. Члени старої церкви зачали переходити до нової церкви так, що протягом одного року було членів в новій церкві поверх 50. Навіть один член, великий приятель Бугери, щоби винагородити свою неприхильність до нової церкви, купив дзвін для нової церкви (жертва) за 85.00 долярів. І так стара церква зістала цілком нечинна.

1915 р. Бугера сказав тростам нової церкви, щоби їм (Бугері)

ПРЕОСВ. КИР НИКИТА БУДКА

Церква парохіяльна в селі Синькові над Дністром, повіт Заліщики, так звана Монастир.

Церква в селі Синькові над Дністром, повіт Заліщики, так звана Селянська.
Знімка взята на самий Великдень.

Місія в Стюартбурн в листопаді, 1917 р., яка відбулася під проводом о. Л. Боского ЧНІ. На світліні, зліва на право: о. Є. Андрухович, тодішній парох, Єпископ Н. Будка, о. Л. Боский, ЧНІ. 4-ий: польський священик о. А. Кулєзий

Каплиця в Синькові, збудована на новім цвинтарі, в якій відправлялися похорони, збудована, як автор цієї книжки вже був в Канаді, між 1900—1910 роками.

о. Василь Мандрусяк, парох Синькова від 1927 р. до заняття большевиками Галичини. 1940 р. вивезений большевиками на Сибір.

Йосиф Когут, автор цієї книжки, з своєю дружиною Марією в 40-ім році, а дружина в 35-ім р. життя

Митрополит Андрей Шептицький

Митрополит Максим Германюк, ЧНІ.

ВПроев. Кир Василій Ладика

Проев. Кир Ніль Саварин, ЧСВВ.

Всеч. о. Степан Семчук

Всеч. о. Ігор Шпитковський

Стара церква в Стюартбурн, будована від 1893, закінчена 1901 р., розібрана 1923-го р.

Нова Церква Св. Тройці в Стюартбурн, Манітоба, збудована 1911 року.

Головний в'їтар в церкві Св. Тройці в Стюартбурн

Цвинтар на пляцу, де була стара церква, в Стюартбурн

о. Степан Кулак, Роза, Ман.

Пам'ятник на тій самій місці, де була збудована стара церква в Стюартбурн

Йосиф Когут, автор цієї книжки, зі своєю дружиною Марією, у 74-ім році життя.

Бл. п. Іван Когут

сплатили і забрали собі стару церкву. В той час Бугери трималися ще яких 15 членів, порозкидані, яких три в Стюартбурн, а решта по Розі і по Дуфрості. Трости від нової церкви відповіли Бугері, що це можливе, але не за ту ціну, що колись давали, то є 1400 долярів. Бугера видав збори на день 2-го квітня 1915 р. На тих зборах трости нової церкви сказали, що можуть їм (Бугері) сплатити 500 долярів, більше ані цента. Бугера і його члени на то погодилися. Але Бугера все на своє, щоби ті гроші зложити до банку і щось за них будувати. А горсточка його членів хотіла поділу тими грішми по рівній часті. Бугера не згодився з ними до поділу, і на цім наша згода розбилася. Так стара церква зістала цілком нечинна аж до її розібрання.

В листопаді 1917 р. за пароха о. Андруховича відбулася 8-мо днева місія. Науки місійні проповідав місіонар о. Л. Боский ЧНІ. На закінчення місії приїхав єпископ Н. Будка. Відправлялась архиерейська Служба Божа при участі о. Андруховича і о. Боского. Місія закінчилась на Св. Димитрія. Місіонар і о. Андрухович від'їхали до Вінніпегу, а єпископ Будка лишився ще в парохії на кілька днів. На слідуючу неділю по Св. Димитрію єпископ відправив Службу Божу, а по набоженстві посвятив місійний хрест і виголосив проповідь на тему місійного хреста. По проповіді ще посвятив дзвін, який жертвував один з прихильників Бугери. Єпископ Н. Будка мав якусь особисту любов до парохії в Стюартбурн, бо майже кожного року відвідував парохію особисто. А раз на саме Богоявлення і святив воду на ріці в містечку Стюартбурн, 2 милі від церкви. Було досить зимно, а людей було около 3-4 сотки. Єпископ сказав всім людям підчас водосвяття позакладати шапки на голови, щоб не застудитися.

ПРОЦЕС ЗА СТАРУ ЦЕРКВУ

Коли в 1919 р. вродилася свистунівщина, трости нової церкви з о. Пелехом почали застановлятися, щоби щось зробити зі старою церквою, бо знов може відновитися боротьба. Бугера і його одностудці явно опинилися в свистунівському таборі. Інакшої ради нема, лиш треба пробувати інкорпорацію. Ми були певними, що інкорпорація перейде великою більшістю, бо всі члени нової церкви є членами старої церкви. Інкorporаційні збори відбулися в нашій Народній Домі в містечку Стюартбурн, правдоподібно в липні 1920 р. майже одногосно. А против були Бугерові члени, около 15 і в той час вже явними свистунівцями. Всі папери інкорпораційні відослав о. Пелех до єпископського адвоката Морія. Пізніше адвокат повідомив о. Пелеха і тростів,

що Бугера не хоче віддати контракт. Отже нема іншої ради, а треба з ними йти в процес. Трости з о. Пелехом роздумали справу і рішили розпочати процес з Бугерою за контракт. о. Пелех відповів адвокатові, щоби розпочинав процес. Процес почався 1922 р. в місяці березні. Перше переслухання було І. Пробіжанського, цілий день, і другий день пополудні. Перед полуднем суддя сказав, що пополудні переслухань не буде, а завізвав, щоби обі сторони погодилися і сплатили одні другим. Пополудні почалась торганина в присутності єпископа Будки і о. Крижановського—який приїхав з Мондер яко свідок на цей процес. Бугера зажадав від нас 1000 долярів, бо він мовляв, вже має досить коштів. Ми йому відповіли, що ми ще процес не програли, аби йому якійсь кошта сплачувати. Ми також маємо свої кошта, а хто нам буде наші кошта сплачувати? Отже, твої кошта при тобі, а наші при нас. Як хочеш злагоди, то ми тобі дамо сплату 500 долярів, яку ми давали попередньо, кілька років тому. Вище поверх 500 долярів ані centa не дамо. Його адвокати Арсенич і Гіп спитали нас, чи ми даємо готівку? Ми відповіли, що так. Бугера почав сперечатися зі своїми адвокатами, що він не годиться на цю сплату 500 долярів. Але вони навіть чути не хотіли його протесту, а сказали нам чек написати на 500 долярів. о. Пелех зараз написав чек на 500 долярів і дав нашому адвокатові Морієві. Далі собі адвокати вже самі справу кінчили, а ми відїхали до дому.

Зараз на другий день ми прийшли до церкви, щоби взяти її у своє посідання. Та старший брат Бугерів вже чекав на нас і віддав нам ключі від церкви і всі річи, які були нами колись постарані. Так на цім процесі боротьба за стару церкву покінчилася. Бугера боронив церкву від французів, а нищив своїх братів українців католиків фінансово. Бо духово і морально певно ні. І вже кілька років відповідає перед Богом за свої діла. Зимовою порою парохія в Стюартбурн продала стару церкву і дім (резиденцію) через ліцітацію за 625 долярів. А річи, як паук, книжки, євангелію, процесію і т.д. ми перебрали до нової церкви. На площі ми відтворили другий цвинтар, а на тім місці, де стояла стара церква, збудували пам'ятник коштом 300 долярів.

СВИСТУНІВЩИНА

Хтось би думав, що з кінцем процесу за стару церкву боротьба закінчилася в Стюартбурн. Деж там! Ми ще третю боротьбу мусіли звести з свистунівщиною. Нам свистуни не дали спокою ще цілий рік. В церкві править о. Пелех Службу Богу, а на до-

розі (ленії) перед церквою, повно агітаторів свистунівських з Вайти, з Толстой, кричать на Рим, Папу, на поляка Шептицького. А як нема набоженства в церкві, то беруть свого батюшку з Толстой і заводять до хати С. Гавронського в містечку Стюартбурн. Там зійдуться самі свистуни з Вайти, Толстой, Дуфрост, а Бугера дякує. Зараз на другий тиждень появляється допис в Укр. Голосі, що в Стюартбурн відбулося православне набоженство і увесь Стюартбурн перейшов на православ'я. Так витворювали через ціле літо. Потім взріли, що нема жадного успіху і залишили. Аж від цього часу став Стюартбурн спокійним і не допустив жадного сектанства, щоб закорінилося в Стюартбурн.

За пароха о. Пелеха, дня 16-го жовтня 1921 р. завітав до Стюартбурн Митрополит А. Шептицький з єпископом Н. Будкою. Це була найторжественніша хвиля, яку міг пережити у своїм житті Стюартбурн. Зібралась велика маса народу зі всіх церков цього дистрикту. Служба Божа архиерейська мусіла правитися на дворі, бо церква не могла помістити людей. Службу Божу правив єпископ Н. Будка в асисті пароха о. Пелеха. Преосвященний Кир Никита Будка виголосив гарну проповідь. По Службі Божій проповідав Митрополит. По проповіді Митрополита наступило його привітання. Насамперед його привітала дівчинка Марійка Запорожан, Василя, мала около 8 років. Привітала кілька стишками, уложеними спеціально, і подала букет живих квітів. По привітанню тої дівчинки, о. Пелех сказав привітальну промову, яку дуже гарно виголосив і на цім закінчилося торжество. Парохія вручила Митрополитові 50 доларів як дар на фонд українських сиріт в старім краю. На другий день цього торжества Митрополит і єпископ Будка відїхали зі Стюартбурн до Вінніпегу, а нам лишились спомини.

Ще 1924 р. прибув єпископ Будка до Стюартбурн на другий день Зелених Свят, то є на храмовий день церкви Св. Тройці. Цей приїзд єпископа Будки, на цей храмовий день, був останнім. Від цього 1924 р. аж до 1933 р. не було в Стюартбурн жадної єпископської візитації.

Серпня 19-го, 1933 р. т. є на Преображення Г.Н.І.Х. за пароха о. Федоронька відбулася візитація їх Преосвященства Архиепископа В. Ладики ЧСВВ. Архиерейська Служба Божа відправилася при асисті пароха о. Федоронька, а народу зібралось з сусідних церков около три-чотири сотки. По євангелію парох о. Федоронько привітав Преосвященного, як водиться звичай. По Архиерейській Службі Божій Преосвященний виголосив до зібраного народу дуже зворушливу проповідь, якої нарід вислухав з увагою. По набоженстві відбувся спільний обід, попереплітаний привітами, а на закінчення Преосвященний промовив до зіб-

раних, якою годинною промовою. Пополудні відвідав сусідню церкву на Толстой. На другий день—то була неділя—відбулась візитація на Вайті, а пополудні відвідини в сусідній церкві коло Сопівників.

Дня 1-го червня 1936 р., то є другий день Зелених Свят, Парохія Св. Тройці в Стюартбурн обходила своє торжество 25-літній ювілей будови нової церкви, а заразом і храм своєї церкви. На цей торжественний день, на запрошення тодішнього пароха о. В. Чарного, звеличали це ювілейне торжество Їх Преосвященство, наш улюблений Архиепископ В. Ладика. На привітальній брамі від лєнії, гарно удекорованій зеленню і квітами, фанами, на середині був напис великими артистично написаними буквами: “Витай нам наш Архієрею”. Там привитав Владику по українському звичаю хлібом і солею І. Пробіжанський. Дальше рушив похід до церкви при звуку пісні “Назарета любий цвіте”, а маленькі дівчатка повбирані на біло, сипали живі цвіти Владиці під ноги. В церковних дверях привитав Владику о. парох з ключами на таці і при звуках пісні: “Буди імя Господне”, Владика увійшов до церкви.

Около 11-ої години почалась архиерейська Служба Божа в асисті місцевого пароха о. В. Чарного і дорогого гостя о. др. В. Кушніра, який прибув разом з єпископом на це торжество з Вінніпегу. По євангелії о. парох виголосив привіт, а о. др. Кушнір гарну і повчаючу проповідь на тему празничного дня Св. Тройці. По богослуженні виголосив проповідь дуже гарно Преосвященний Ладика. По проповіді і многолітствіях відбувся обхід навколо церкви з Найсвятішими Тайнами і водосвяття. По водосвятті Їх Преосвященство довершив посвячення трьох гармонійних дзвонів, які парохія спровадила 1930 р. зі старого краю, з Калуша, з ліярні дзвонів Братів Фельчинських. Один дзвін, здається 100 кілограмів ваги, заплатила парохія, а другий молодь, яка ходила колядувати на ту ціль. Третій жертвував Іван Якимівський (вже не живе). Всі три дзвони коштували з коштами поверх 250 доларів. З нагоди посвячення дзвонів Преосвященний сказав коротку проповідь про дзвони і їх значення. По загальних богослуженнях наступило прийняття в парохіяльнім домі коло церкви. По закінченню прийняття і по привітальних промовах Преосвященний сказав пориваючу промову про розвиток парохії. По всіх загальних церемоніях о. др. В. Кушнір виголосив на дворі промову в справах організаційних Брацтва Українців Католиків.

Нашу парохію в Стюартбурн обслуговували до приїзду єпископа Н. Будки в 1912 р. через кілька років о. С. Дидик. По приїзді єпископа обслуговували і обслуговують до цього часу світські свяще-

ники: о. Йосиф Бала, о. др. Єрмій, о. Ірха, о. Черепаняк, о. Андрухович, о. М. Пелех, о. Н. Шумський, о. Д. Попович, о. Н. Барман, о. Решетило, о. Журавецький, о. Євген Дигдала, о. П. Пасічник, о. др. Редкевич, о. А. Луговий, о. С. Федоронько, о. В. Чарний, о. Т. Коцаба, о. Н. Демків, о. І. Калуський, о. М. Швед, о. Н. Чорній, о. В. Панчишин, о. З. Золотий, о. Я. Головатий. З кінцем грудня 1952 р. обняв парохію о. Степан Кулак і обслугує до цього часу. Під теперішню пору парохія має около 50 членів (родин), набоженства відбуваються два рази в місяць.

ДРУГА МІСІЯ В СТЮАРТБУРН

В часі Зелених Свят 1942 р. за пароха о. І. Калуського й за його старанням відбувся 8-мо днева місія від 17-го до 25-го травня під проводом Преп. місіонаря о. Г. Шишковича ЧНІ. Час випав дуже слотливий, але мимо того наряд збирався дуже громадно (навіть з околиць) і вислухував удушевленно місійних наук. Місія закінчилась в день храмовий Св. Тройці. На закінчення місії прибули два отці з Вінніпегу, а це о. С. Семчук і о. Ігор Шпитковський. Служба Божа відправилась з дияконами. По всіх богослужбених церемоніях відбулося традиційне прийття в парафіяльнім домі. Хоч на дворі дуже було погано і зимно, але народ мимо того не розходився до дому, але узяв участь громадно в прийттю. По скінченні прийть згадані священники з Вінніпегу роздавали піонерські грамоти, роздали 18 грамот. Тоді о. Семчук піддав думку, щоби на тій площі, де була збудована стара церква, збудувати піонерський пам'ятник.

Думку о. Семчука 1943 р. здійснив о. парох Калуський. За його старанням парохія збудувала піонерський пам'ятник коштом 300 долярів. В Зелені Свята, а властиво в храмовий день Св. Тройці, мало відбутися торжественне посвячення пам'ятника єпископом В. Ладикою. Були запрошені на це торжество високі державні урядники (один навіть був приїхав з жінкою, оглянув в середині церкву, подивився на пам'ятник і відїхав назад до Вінніпегу). Всьо було в порядку приготоване на це торжество. Але Бог інакше зарядив. Пішли великі дощі і це торжество зістало відкликане.

Посвячення цього пам'ятника відбулося аж 8-го серпня. Посвячення доконав торжественно Преосвященний єпископ Ніль Саварин. В суботу вечером єпископ приїхав з Вінніпегу до Стюартбурн, замешкав в Івана Пробіжанського. Проти неділі в ночі небо затягнулося олов'яними хмарами і почав зливний дощ падати. Так падав в неділю майже до полудня. Нараз десь ті хма-

ри розбіглися, сонце виринуло зпоза хмар, і зробилася гарна погода, що ніхто не сподівався. Нарід почав з'їжджатися автами. Єпископ також приїхав. По церемоніях з нагоди єпископських відвідин, почалась архиерейська Служба Божа. По Службі Божій рушив похід з процесією при співі пісень і яких 3-4 сотки людей на цвинтар. Насамперед зістав посвячений пам'ятник, а відтак відправив сам єпископ торжественно велику Панахиду (Парастас). По тім всім відбулося прийняття в домі коло церкви. І так, в той час Бог засмутив, але і потішив.

Від 1943 до 1953 р. в Стюартбурнській парохії не було жадних єпископських візитацій. Аж доперва 19-го липня 1953 р., за теперішнього пароха о. С. Кулака, завітав до Стюартбурн Іх Преосвященство Архиепископ М. Германюк ЧНІ. По привитанні при тріюмфальній брамі по українському звичаю хлібом і солею, рушив похід при звуках пісень до церкви. Народу зібралось кілька соток з околиць. По архиерейським богослуженню прийняття відбулося в Народнім Домі, в містечку Стюартбурн, бо парохіяльний дім коло церкви замалий був на прийняття того народу, який зібрався громадно на ту візитацію єпископа. Прийняття тривало кілька годин, переплітане привітами і промовами. Перший до привіту зістав покликаний парохом о. Кулаком автор цих рядків і привітав слідующими словами:

“Ваша Ексцеленціє! Я як один зі старших членів і піонерів української католицької парохії Пресв. Тройці в Стюартбурн маю честь передати Вам наш сердечний привіт. При тій нагоді маю честь заявити Вам, що наша парохія вже існує 55 років, та є найстарша в Манітобі, а можливо і в Канаді.

“Ми витали в себе славної пам'яті Високопреосвященного Митрополита Кир Андрея Шептицького, Преосв. Никиту Будку, Високопреосв. архиепископа Василя Ладику і Преосв. Ніля Саварина. А сьогодні щиро витаємо і Вас, Ваша Ексцеленціє. Через цілий час ми вірно і твердо стояли при вірі і церкві наших батьків, мимо різних напастей і намов до відступства і зради.

“Ваша Ексцеленціє! Заявляємо Вам як наслідникові Христових Апостолів нашу синівську вірність і послух, а також Голові Вселенської Церкви Святішому Отцеві Папі Пієві XII.

“Дякуємо щиро Вам за візитацію нашої парохії і просимо Господа Бога, щоби благословив Вашу працю для добра нашої церкви і всего українського народу.

“Просимо Вас, Ваша Ексцеленціє, о архиерейське благословення для всіх наших парохіянів і наших дітей.

“Бажаємо Вам многих і щасливих літ”.

По всіх привітах і промовах при кінці, Преосвященний сказав

своє слово, що всі вислухали дуже уважно. На Їх останній промові закінчилася візитація Стюартбурнської парохії.

Також треба згадати, що за пароха о. Н. Чорнія і його старанням парохія постарала лавки до церкви коштом 300 доларів. Старші люди до сьогодні дякують і споминають теплим словом о. Н. Чорнія і тодішніх тростів, що постарали лавки до церкви.

Як сказано в повищих описах, церква нова збудована 1911 р. на тім самім кводрі, що стара церква, але яких 200 метрів на полудне. Під теперішню пору з північного боку попри площу Старої Церкви йде гарна шутрована дорога (гайвей) а також церковна громада зробила своїм коштом шутровану дорогу до церкви так, що до церкви є доступ, як зима, так літо. Церква посвячена 1913 року, на другий день Зелених Свят. Посвячення доконав—малим свяченням—єпископ Н. Будка. Церква від початку будови аж до сьогодні мальована знадвору вже чотири рази. А в середині мальована два рази. Перший раз мальована за пароха о. Решетила 1926 р., стеля напів кругла була змальована синяво, як облаки зі золотими зіздами, попід стелю навколо, борд—українська мережка, а стіни також з декораціями. А другий раз церква зістала перемальована за пароха і по старанням о. І. Калуського 1943 р. Церква помальована з образами по стінах. Мальовання виконав артист Майданик з Вінніпегу коштом 800 доларів. В середині церкви є гарні 3 олтарі. Головний, гарно помальований з образами і також з гарним кивотом; за олтарем гарний образ Св. Тройці. На правій стороні олтар Св. Николая а по лівій Св. Покрови (жіночий). На престолах є гарні золочені свічники, тепер перероблені до електричного освітлення. Церква посідає гарну монстранцію спроваджену зі старого краю, кілька гарних нових фелонів, між ними один зі старого краю, 12 штук процесії, 6 фан, 6 хоругов, гарне євангеліє оправлене з образками і позолочене окутя в золочених рамах з клямерками і процесійний різблений образ. Гарний паук, спроваджений зі старого краю ще до старої церкви, з її розібранням перенесено до нової церкви.

З церковних книг церква посідає великий Службник, Часослов, Тріод Постну й Цвітну, Октоїх великий, Ірмологіон, Апостол великий, Требник у двох томах, і багато інших богослужбних книжок. Церква посідає много більше церковних річей, які годі тут в подробицях вчисляти.

ЦЕРКОВНИЙ ДІМ

На церковній площі, в північно-західнім розі, є збудований церковний дім разом з дзвіницею, в якій міститься 4 дзвони.

В цьому церковному домі відбуваються всі парохіяльні збори, а також прийняття на церковних торжествах. Парохіяни також вживають дому на свої особисті потреби, як похоронні, так і поминальні. Цей дім посідає все своє начення до прийняття, як тарелі, ложки, ножі, вилки, найменші подробиці, і кухню до огрівання страв. Одним словом, все, що потрібно до прийняття.

ДЗВІНИЦЯ

Дзвіниця є збудована—як сказано вище—як другий поверх на західнім кінці дому, а на верху мала копула з хрестом. Дзвіниця має чотири дзвони. Один є в Канаді куплений, а три спrowadжені зі старого краю з Калуша, Західна Україна. Дзвонимо у цей спосіб, що один дзвін береться мотузом на ногу, а другі два дзвони притягається шнурами до рук і так в трійку дзвониться. Видають гарні гармонійні звуки.

Головні збори парохіяльні, які відбуваються що року в місяці грудні, виказують, що не маємо жадного довгу. Члени підтримують солідно свою церкву й що року переноситься найменше 100 доларів на слідуєчий рік. Із цього виходить, що теперішні уряди під проводом парохів провадять солідну господарку коло церкви. Набоженства в церкві відбуваються переважно два рази на місяць.

ЦВИНТАР

Парохія Стюартбурнська посідає два цвинтарі. Один цвинтар є одна миля на полудне, а пів милі на захід. Дорога на цей цвинтар в мокрі часи недоступна автами, тільки фірами.

Цвинтар куплений 1905 року, ще старою церквою і посвячений цього самого року о. Романом Волинецем. Записаний на греко-українську церкву. На цвинтарі видніють гарні хрести, і також добре огорожений.

Другий цвинтар є на площі де стояла стара церква. Посвячений о. Федороньком 1933 р. На цвинтарі видніють дуже гарні і дорогі хрести-пам'ятники померших. Огороджений плетеним дротом, а вхід до нього через залізні ворота, а з боку через малу фіртку.

На тім самім пляцу де була збудована стара церква сьогодні стоїть пам'ятник піонерський. На середині північної сторони, уміщено гранітний камінь вирізблений у формі великої книги, і на тій книзі по лівій стороні надпис по українськи, а по правій по англійськи—слідуєчими словами:

В ЧЕСТЬ ПЕРШИХ
УКРАЇНСЬКИХ КАТОЛИЦЬКИХ
ПОСЕЛЕНЦІВ, КОТРИ НА ЦЬМ
МІСЦІ ЗБУДУВАЛИ 1898-ГО РОКУ
ПЕРШУ ЦЕРКВУ В МАНІТОБІ
СТЮАРТБURN, P.B. 1943.

IN HONOR OF THE PIONEERS
WHO SETTLED ON THIS SITE
THE FIRST UKRAINIAN
CATHOLIC CHURCH IN
MANITOBA A.D. 1898
STUARTBURN, MANITOBA 1943

НАРОДНИЙ ДІМ

Під час першої війни 1918 р. зав'язався в Стюартбурн аматорський кружок під проводом В. Н. Когута під назвою "Українське Греко-Католицьке Товариство ім. Маркіяна Шашкевича". Той кружок був заінкорпорований манітобськими властями і мав свій особний чартер. Займався представленнями, концертами і іншими підприємствами. Товариство закупило колишню бабтиську церкву за 600 доларів, переробило її на Народний Дім, збудувало сцену, й постаралося за прибори до представлень. З часом Дім показався замалий, то пізніше добудували третю часть первісного виду, так, що тепер Дім є яких 60 через 30 стіп великий. Дім посідав гарну бібліотеку, але сьогодні її нема, бо видно, що деякі заряди були недбайливі, а члени пороззичали книжки і не повертали назад. Так бібліотеку знищили, а це шкода велика, бо бібліотека містила дуже під цю пору цінні книжки. Сьогодні Народний Дім цілком нечинний, бо нема провідників щоби розумілися і провадили народню роботу і не знати, чи вернуться первісні часи. Дім утримується з приватних підприємств.

ЦЕРКОВНО-НАРОДНА РОБОТА

Наша парохія мусіла боротися за своє існування поверх 40 літ. Тепер настав спокій. Фінансово вона стоїть добре.

Дітей має коло 50-60. Ходять вони до трох шкіл. Одна в містечку Стюартбурн, а дві на фармах. Учить у них 5-6 учителів, переважно українці.

1936-го року, за старанням пароха о. В. Чарного прибули на час вакацій Сестри Служебниці й вчили наших дітей рідної мови і катехизму. Коли дали на кінці вакацій у Народному Домі діточий концерт, то наші діти щебетали як соловейки по гаях у Старому Краю. Із їх рідної школи ми пізнали тоді, що Сестри Служебниці це справді великі піонерки, як на полі церковнім, так і народнім.

ЗАКІНЧЕННЯ

Наша піонерська парохія в Стюартбурн справді дуже гарно розвивається. Парохіяни, старші як і молодші, тісно співпрацювали із собою і з отцями парохами, які до сьогодні обслуговували і обслуговують цю парохію Стюартбурн і околицю.

В церкві і коло церкви, та на двох цвинтарях, все у взірцевім порядку. Є гарна дзвіниця, збудована разом з парохіяльним будинком, що дуже стає в пригоді при різних потребах. Літом 1955 р. запроваджено електричне освітлення до церкви.

Найбільше треба дати признання Впреп. ОО. Василянам, що від свого приїзду до Канади постійно обслуговували цю парохію Стюартбурн і околицю, аж до приїзду єпископа Н. Будки в грудні 1912 року.

Ця парохія Стюартбурн стала начеб матірною. Наоколо неї створились нові парохії, організовані поселенцями. Під теперішній час є в околиці 12 церков, які на початках немов виховувались у Стюартбурнській парохії.

Теперішнім парохом в Стюартбурн і околиці, є Всечесний о. Степан Кулак, що вмів собі з'єднати не тільки загальну пошану, але й дійсно щирю любов, як старших членів парохії, так і молоді.

Із цієї парохії вийшло чотири учителі, перші учителі в початках, а то: Йосиф Кулачковський, Василь М. Саранчук, і два рідні брати, Василь і Іван Когут; всі чотири походили з села Синькова над Дністром, повіт Заліщики, Західна Україна.

Теперішня церковна управа парохії Стюартбурн: Голова, Всеч. о. С. Кулак; заступник голови, Іван Когут; секретар фінансовий, Іван Чубатий; касієр, Петро Гулька; секретар рекордовий, Іван Мандзій; старший брат, Василь Чубатий. Старші сестриці: Василина Багрійчук і Марія Базюк.

Кінчаючи цей свій спомин по кінець 1955 року про наші організаційні початки в Стюартбурн, я старався описати все так, як воно було по правді. Не мав я на думці когось неслухно вихвалювати чи осуджувати, а писав тільки правду як воно було. А раджу також тим, що мають зацікавлення до цих справ, збирати пильно всякі піонерські події, чи то церковні, чи якісь політичні, і пильно всякі дані списувати всі важніші події, бо це колись дуже придасться до написання повної історії наших місцевостей в Канаді.

З'їзд в Стюартбурн, Ман. 25-го травня 1942 року

Дня 25 травня 1942 р. було в Стюартбурн закінчення місії і з'їзд, на котрий прибули спеціально два отці з Вінніпегу, а то Всеч. о. Степан Семчук і Всеч. о. Ігор Шпитковський. В "Будучности Нації" в числі з 14-го червня появилася стаття про цей з'їзд. А що вона не тратить на актуальности ще й тепер, тому поміщую її в передруці, з деякими опустками.

"Ми виїхали з Вінніпегу близько одинадцятої вночі і поїхали гостинцем по правім боці Червоної Ріки, аж до Сейнт Пієр. Як туди приїхали, була дванацята. Старий бас торохкотів і гудів, повертався і скрипів, і від нас усіх шість подорожних, з котрих три зараз висіли в С. Пієр. Їхати теплою ночью мило, а ще до того весною. В С. Пієр світилося в гостинниці, де бас стає—було кілька хлопців і гучно греміла музика з голосника. Ми хвилину вийшли спростувати кости і знова поїхали в ніч. Скоро скрутили з доброї дороги на пільну і доперва тепер показався нам старий перевозовий самохід у всій своїй здібності і величі. По дощах на цій дорозі остали глибокі вирви і колії, самохід здригався раз пораз і впадав то видіставався з глибоких колій, щоби зараз знова в'їхати в нову колію. На обох боках цієї дороги в мілких ровах стояла і виблискувала в місячнім світлі водиця, про дрімку тепер не було мови. Ані мови, ні розмови. Шофер мусів пильно уважати, куди і як їде, один рух і ми могли б застрягти на цілу ніч.

Так ми проїхали над береги річки Рози, як я потім довідався про назву, котра підчас дощів весняних в цих околицях розлилася була широко і далеко, нанесла намулу з піль і поробила собі нові русла. В однім місці при якімсь містку ця вирва виглядала прямо страховинно. Вода прорвала дорогу від боку ріки, так начеб врізав ножом на яких 50 стіп в діл. Чистий кеніон—просмик серед піль, над самою дорогою. Люди поставили кілька жердок на острогу і самохід котиться самим краєм того урвиська, покищо безпечно.

А потім ми знова видісталися з тої пільної дороги на битий гостинець і поїхали полями, луками, лісками, аж пів до другої приїхали до Стюартбурн. Це був наш перший приїзд в ту околицю і тому висівши, довідалися від шофера, що тут нема много хатів і вибору. Він оповів нам також, де стоїть наша церква і як це далеко звідси. Сам їхав на Вайту і рано вертав назад, міг нас провести там і потім назад скинути біля церкви ранком. Але ми з о. Ігорем рішили таки вже тут ночувати, де і як воно буде.

Напроти виднів в сутінках будинок крамниці і якійсь прочі до-

будовання. Нам сказав шофер, що це крамниця Пробіжанського, а ім'я вже саме було звісним. Я підступив в ночі під крамницю—здалека на овиді лискало і греміло. Грядучий дощ ще більше підтвердив наше рішення заночувати вже тут на місці; що буде, то буде.

Каже о. Ігор: Ідїть, ідїть, там вас пес ще вкусить. . .

Але я знаю вже троха фермерських псів і хоча вигляд був, що може часом і вкусить, але в тїм случаю якось не виглядало на цю можливість.

Поки ми так голосно говорили один до другого, з горішного вікна крамниці дався чути сонний голос: А то хто там?

І тоді я сказав, що ми приїхали з Вінніпегу на з'їзд, чи будуть ласкаві прийняти нас наніч.

—Зараз, зараз!—сказав той самий голос, і нам вже стало лекше. За хвилину зійшов на долину сам господар, Іван Пробіжанський, котрий попросив нас до середини, до крамниці. Ми представились і почалася тиха гутїрка.

Треба признати, що Пробіжанські були дуже гостинні і хоча це було пізно в ніч і ми приїхали без заповідження, вкортці знайшлися два ліжка для нас в двох світлицях нагорі—і чиста постіль. Без довшої надуми ми подякували за гостинність і пішли спати. Здалека греміло, комарі роями билися у віконну сітку і зузчали, було досить тепло. І так ми послули.

Ранком ми встали скоро, як звичайно на фармах. Комарі роями зузчали біля сітки на вікні—дощ бив та кропив надворі, було парно, вітряно, темно і хмарно. День заповідався тьмянний.

Зять панства Пробіжанських, що приїхав з женою на відвідини родичів з Шикаго, був вічливий відвезти нас зараз на восьму до церкви. По дорозі стояли калюжі води, дощ то втихав, то знова починався. До церкви дві милі, зараз через ріку Розу, що пливе перед самими вікнами Пробіжанських. Річка поважна, береги тоді були повні, вода плила скоро. А дальше за мостом дорога пішла впрост на схід поміж фарми; много ще там ліса, корчів, лук і денедє лани, що тільки вкрилися зеленню пшениці.

Площа церковна гарна, простора. Церква стилєва, з великою банею посередині, має всі церковні річи. Образ Пречистої Неустаючої Помочі, прибраний о. місіонарем Шишковичем, ЧНІ., виднів на головнім місці. З боку церкви, зараз з лівої руки при вході на церковну площу, стоїть дзвіниця до котрої влучно прибудували домівку і котра доволі поємна.

В церкві вже були люди—яких 15 душ, що ждали на святе Пристя з рук о. Шишковича. На дворі дощ змагався з кожною хвилиною. о. Шишкович відправив Службу Божу, потім о. Калуський—ми сповідали і стали потім збиратись до співаної Служби

Божої на одинадцять. В міжчасі отці далі сповідали, а о. парох Калуський мав много справ парохіяльних, бо раз враз приходили до нього люди з різними запитами і радами. Та мимо вже тепер зливно дощу люди не переставали прибувати і поволі заповнили церкву. Та на першій Службі Божій, як підчас другої о. Калуського, були люди до св. Причастя—це саме було на останній Службі того дня, коли яких 50 вірних прийняли небесний Хліб життя. Це свідчить про гарний рівень духовного життя округи і як потім ми довідались від самих прибувших, були там люди навіть з подальших околиць—з Сопівників, з Вайти, з Калієнто і т.д. Не боялися дощу і віддалі; свою церкву люблять більше, як власну вигоду. Ці люди остали потім по відправі на спільний обід і не поїхали зараз домів, мимо того, що погода ще змагалася на гірше. Дощ вправді потім устав, але знявся сильний і холодний вітер, котрий морозив.

В церкві була співана Служба Божа, підчас котрої співав хор під проводом дяка п. Івана Когута,—в початках був також учителем через кілька літ—котрий до речі є одним з найбільше очиганих людей округи, має много старокраєві видання, цілі річні книжки часописів і справлені книжки ріжних галицьких видань. Це зсе він купував за власні, тяжко запрацьовані гроші і беріг, як скарб. Мав час і находив можливість попри працю на рілі також читати і жити духом з рідною землею за морем. Той дяк і хлібороб мігби стати приміром для многих наших вчених в Канаді, котрі може не читали і не читають ані в приближенні стільки і так уважно, як він.

Приємність є з ним говорити. Такий дяк певно підтримає околицю і такими людьми будується наша краща будучність в Канаді.

Після відправи проповідував о. Шишкович ЧНІ. і як звичайно з переняттям, виразисто і дуже ясними думками.

Потім ще був тричі обхід кругом церкви і водосвяття під місійним хрестом. В той час дощ вже злегка тільки покрапував, але знялися цілі хмари комарів, котрі буквально вкривали вірних і нас усіх—залізали в очі, ніс і навіть уста, та кусали немилосерно. Коли ми святити воду, о. Калуський тільки закрив руками лице—най вже кусають руки, коби не тляли лица, що вкривалося бомблями і діймаючо свербіло від ужалень. Так само комарі чіпалися рук, одежі, сідали на карках і всюди протинали шкіру, висисали кров. Покусані місця скоро пухли і рожевіли. Але прямо по геройськи люди терпіли то все і ніхто не відступив від місійного хреста. Одним з тих, що ніс хрест був місцевий англієць католик, що одружений з нашою жінкою зовсім зжився з нашими людьми, став одним з нас і як казали, бере участь в кож-

ній нашій загальній справі. Вже чоловік старший, сивий, але ра- сово зараз відрізняється з виду.

По скінченій церковній відправі і кінцевій проповіді ще під мі- сійним хрестом, ми удалися на спільну перекуску в церковній до- мівці, котру зготовили дуже обильно і взірцево місцеві газдині.

Яких 200 метрів (ярдів) від площі, на котрій стоїть тепер цер- ква, є друга площа, в самім розі фарми при головній дорозі— там тепер цвинтар і там стояла перша церква, яку наші люди збудували 1898 р. Це була чи не перша в Манітобі, бо в цім са- мім році будують наші ще одну церкву, в Мінк Ривер—і ці обі церкви є першими в Манітобі.

Варта би тепер в 50-ліття нашого поселення зазначити ці міс- цевости осібним пам'ятником і так для грядучих поколінь остави- ти видимий знак, взір історичної пам'ятки, щоби не позабулася в тягу літ. Варта таку місцевість відмітити не лише пам'ятником з відповідним написом, але також поставити при дорозі відповід- ні написи у віддалі 300 ліктів з обох сторін дороги зі зазначенням, що ту є “національно-історичне місце”—варте, щоби його відві- дати і зняти накриття голови перед тими, щоби були піонерами нашого релігійного і народного життя в Канаді.

Тоді ніхто не поважиться говорити, що ми нічого не організу- вали, не робили—бо наявний свідок історичної дійсности гово- рить інакше. А мають інші народности в Канаді свої національні історичні місця,—маємо й ми. І так само гідні, заслужені і варті пошани!

Коли скінчився обід в парохіяльній домівці, люди вийшли і стали в куті церкви, дещо за вітром, де було мале підвищення і звідки промовляли бесідники. Небо натягнулось темно-олов'я- ними хмарами, віяв що раз сильніше холодний вітер і пройняв до костей. Однак ніхто не від'їздив і за це належить признання лю- дям тої околиці, що мимо дощу, невигоди, кепських доріг і зим- на прибули та видержали до кінця. Не дармо кажуть, що наші люди тої околиці є надзвичайно витривалі і роботящі. Вони зро- били життя навіть на таких фармах, з котрих всі інші повтікали- би.

Першим промовляв о. парох Іван Калуський, котрий разом зі своїми людьми веде тяжку, мозольну і посвятну працю серед тих самих невигод і труднощей, витривало і успішно.

Потім промовляв о. Семчук про історію БУК-а та завдання.

Згодом о. Ігор Шпитковський пояснив почесні грамоти БУК-а а піонір п. Іван Пробіжанський потім викликував поіменно пооди- ноких піонірів, котрим о. Ігор вручав почесні грамоти. З тої на- годи відзначені склали жертви на організацію.

Десь біля пів до шостої небо спогодилося, вітер став утихати.

Якраз тоді й закінчено з'їзд і прибувші стали роз'їзджатися, кожний в свою сторону.

ПОЧЕСНІ ГРАМОТИ РОЗДАНІ НА СТЮАРТБУРН

Викликані поіменно Іваном Пробіжанським одержали Почесні Грамоти слідуючі старші і заслужені громадяни околиці на з'їзді в Стюартбурн.

Петро Марущак, приїхав 1899; Сидір Горобець приїхав 1896, оба з Стюартбурн; Павло Королюк з Роза; Ярослав Миловський з Арнауд; Іван Сопівник з Калієнто; Симен Смук з Вайти; Іван Пробіжанський з Стюартбурн; Дмитро Ткачук, Михайло Гавронський з Вудмор; Теодозій Вахна приїхав 1895 р.; Василь Саранчук з Стюартбурн; Іван Колісник, батько пані Дм. Якіміщак з Вінніпегу, з Вайти; Василь Пробіжанський; Дмитро Сірман з Стюартбурн; Йосиф Когут, Іван Когут,—рідні брати, приїхали 1900 р.; одні з найбільш прочитаних людей околиці, мають много старокравчих видань і річників, велику книгозбірню на фармах; Симен Максимчук і Докія Максимчук, з Стюартбурн. Разом 18 наших піонерів.

Ці люди дійсно заслужені для околиці і для всього українства в Манітобі. Тут збудували нашу церкву в Канаді ще в 1898 році. На цім місці нині остав тільки цвинтар і надгробні гарні хрести. Теперішня церква стоїть дещо дальше від гостинця.

Церква в Стюартбурн є перша в Манітобі і признання належить людям за їх свідомість і організаційну справність зараз на початках нашого поселення в Канаді.